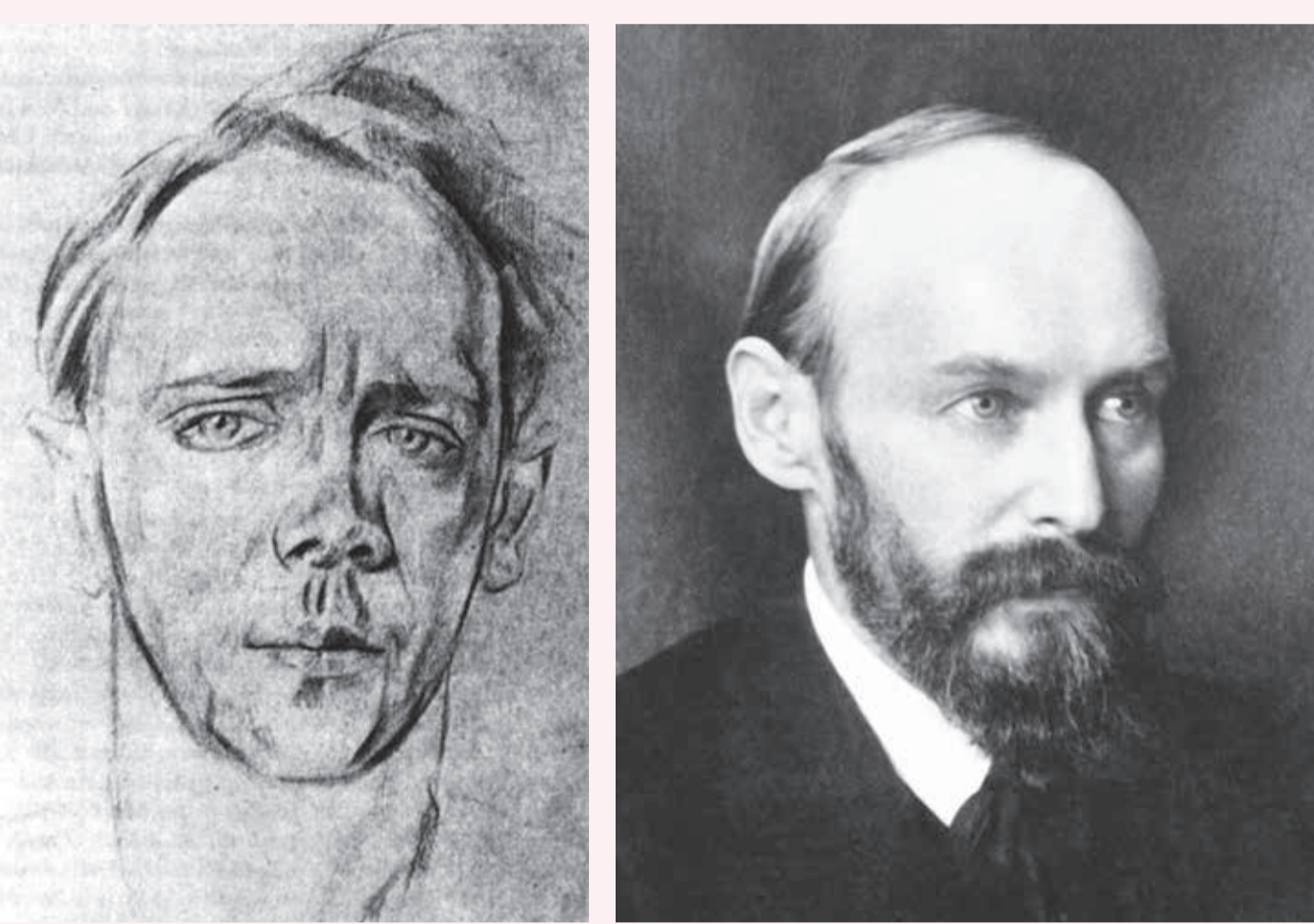

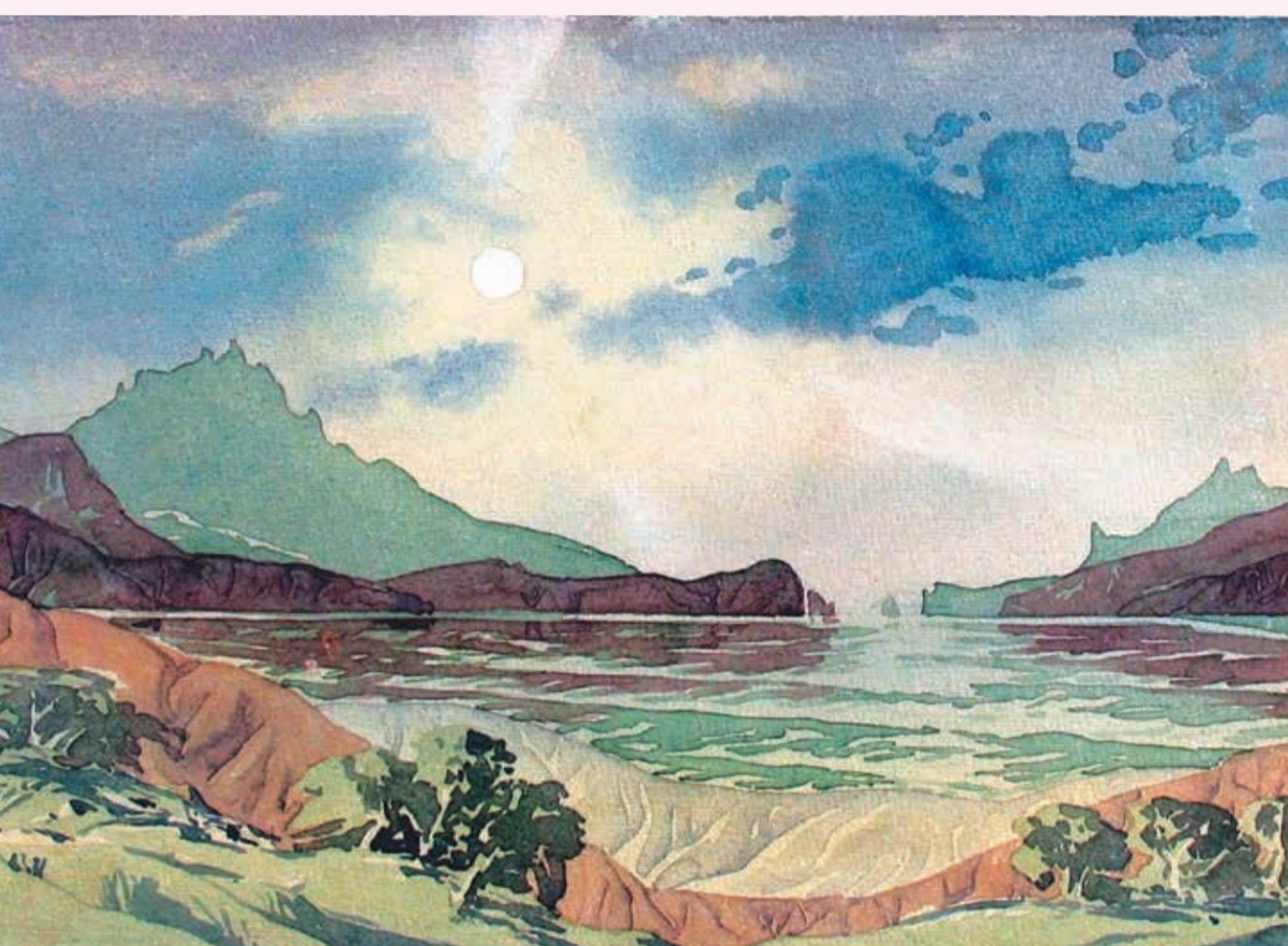
Естетика

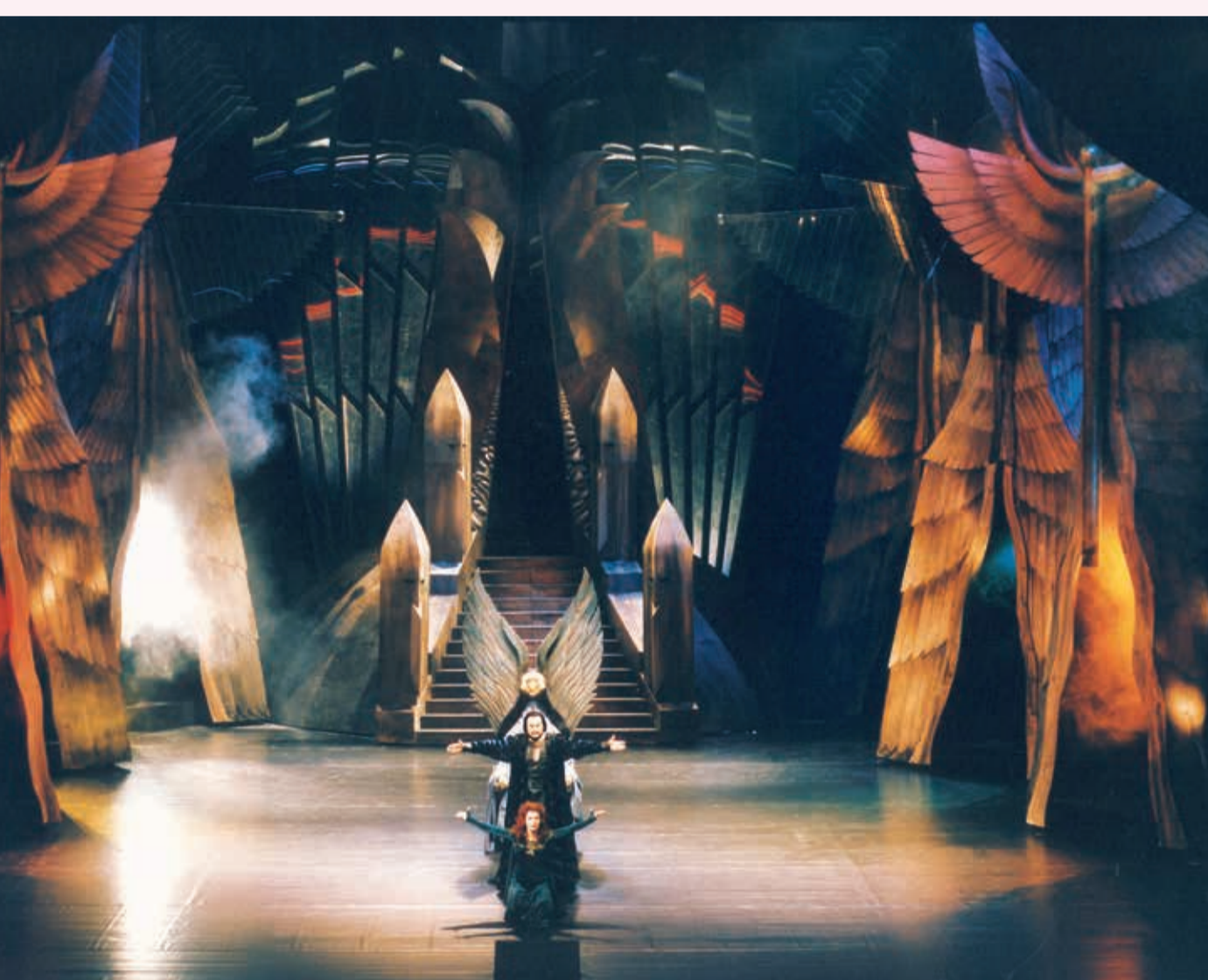
Великдень,
акварель Рудольфа Штайнера

зліва: Міхаїл Чехов, режисер і актор
справа: Крістіан Моргенштерн, поет

Гармонія в зелених тонах,
акварель Максиміліана Волошина

Імре Маковець, декорація до опери
Бели Бартока „Герцог Синя Борода“

Жерар Вагнер,
настінний розпис у Вільній вальдорфській
школі на Боденському озері

Фрітц Зайс,
підвіска зі шліфованого бурштину

Штайнер і мистецтво

На початку 20 століття повсюди в мистецтві панує піднесений настрій. В експресіонізмі та імпресіонізмі шукають нові форми та експериментують зі сприйняттям.

Починаючи з 1910 року, Р. Штайнер усе більше проявляє себе в різноманітних напрямках як митець. Усі сфери життя повинні бути просякнуті мистецтвом, „**промистечені**“. Те ж саме Штайнер каже про мистецтво виховання та мистецтво зцілення. „*Буття, гідне людини, неможливо уявити без насичування нашого культурного життя митецькими чуттями.*“

Естетика як наука про мистецтво

У 1888 році Штайнер у формі автореферату викладає свої перші роздуми про естетику. А лише в середині 18 століття **Александр Баумгартен** засновує естетику як науку сприйняття чуттями. Він називає її „наукою від низу“ і намагається як рівноправну поставити її поруч із найвищими вже „науками від верху“, що зводяться на теорії. І як через навчання мислення приходять до логічних суджень, так і через **вишкіл сприйняття** повинна виникати можливість для достовірних суджень доброго смаку, що так само ведуть до істини.

Ф. Шіллер іде далі й у своїй праці „Про естетичне виховання людини“ проводить у концепцію мистецтва **ідею свободи**. І в духовному, і в матеріальному світі людина підвладна законам. А от у мистецтві вона створює новий зв'язок між матерією та формою через творчий акт свободи. Цей акт свободи Шіллер називає – „гра“. „*Людина лише тоді є справді людиною, коли вона грає.*“

У Шіллера Р. Штайнер знаходить відправну точку для подальшого розвитку мистецтва. „*Насправді дух та природа ніколи одне в одному не збігаються*“, тому витвори мистецтва не є „*відтворенням оригіналу самої природи*“, а є „*лише видимістю*“. „*Проте вони повинні бути видимістю, інакше б вони не були істинними творами мистецтва. У цьому сенсі із поняттям видимості Шіллер постає як неповторний естетик, неперевершений, недосяжний. На цьому слід було б зводити далі.*“

Шеллінг та Гегель обстоюють ідеалістичний погляд на мистецтво. Для них прекрасне – це чуттєве втілення ідеального. Штайнер переконливо доводить, що це судження є кроком назад: „*Уже зазначено чітко, на чому залежить у мистецтві. Важливе не втілення в дійсність надчуттєвого, а перетворення чуттєво-реального. Чуттєве не повинне*

опускатися до рівня засобу вираження; ні, воно повинно зберігатися в усій своїй незалежності.“ Так само однозначно Штайнер відхиляє натуралізм як „*немистецький*“.

Естетика Штайнера

У своїх пізніших доповідях про мистецтво Штайнер дає можливість побачити, що джерело творчого натхнення ідентичне тій сфері, котру духовна наука вивчає як існуючий духовний світ. При його дослідженні з поля зору зникають речі матеріальні, але не витвори мистецтва. Вони хоч і є реальною матерією, та водночас вони – це реальне духовне. **Характер мистецтва як видимість у чуттєвому світі відкривається духовно зрячому як вища дійсність.**

Наші очі, вуха та інші органи чуттів передають різноманітний досвід чуттєвого світу. Так само це відбувається й у духовному дослідженні. У ньому багато шарів, і воно враховує відмінності речей та явищ. Так це й у мистецькій діяльності. Штайнер описує те, як окремі види мистецтва по-різному перебувають у сферах імагінації, інспірації та інтуїції і, вже виходячи з них, діють на свої образи. І таке естетичне пізнання не сковає творчий процес, а робить усвідомленим те, що інакше в діяльності митця залишалося б для нього прихованим. „*Якщо збагнути, про що йдеться в цій області, тоді стане очевидним, що те, що розуміють як духовне бачення, може бути добрим другом мистецької творчості і разом взаємно надихатись, робити одне одного плідним.*“ Митці в багатьох областях, такі як **Крістіан Моргенштерн, Міхаїл Чехов, Алоїс Кюнстлер, Йозеф Бойс, Андрей Бєлий чи Рауль Ратновські** отримували імпульси такої співдружності самі й збагатили її для людства.

У теоріях про мистецтво Р. Штайнер не бачить ніякого сенсу. Витвір мистецтва говорить сам за себе і не потребує тлумачення. Але шляхом духовного навчання кожен може розрізнати та поглиблювати переживання мистецтва і, завдяки цьому, проникати до витоків джерел натхнення митця.

Задля розвитку естетики як дослідницької галузі духовної науки у 1924 році Штайнер заснував „**Секцію витончених наук**“ при вільній Вищій Школі у Дорнасі. Керувати нею він довірив швейцарському поету **Альберту Штеффену**.

Сергей Прокоф'єв, мистецтвознавець:
„Доторкання до мистецького імпульсу
Рудольфа Штайнера дарує свого роду
єдиний погляд у духовний світ. Відчуваєш,
що переносишся до витоків усякого
істинного мистецтва.“

Фенікс, скульптура Уве Валена

- Людина повинна грати тільки з красою, і з красою вона повинна тільки грати
 - Мистецтво – це перетворення матерії людиною, котра творить
 - Любов і творчість митця тотожні
 - Процес творення є диханням між діяльністю та осмисленням
- Чим більш індивідуальним є творче вираження, тим більш загальним є його вплив
 - Митець творить, виходячи з інспірації, божественної чи демонічної
- Гроші не можуть бути еквівалентом мистецтва, вони дають митцеві можливість працювати
 - Будь-яка діяльність людини, якщо вона є істинно людською, стає мистецтвом

Зображення:
Архів Рудольфа Штайнера - www.rudolf-steiner.com
Юрій Завадський - www.anthrowiki.info
Отто Рітман - www.goetheanum.org
Фонд дому-музею М. А. Волошина - www.gpntb.ru
Імре Маковець - www.makovecz.hu
Елізабет Берінгер - www.elisabeth-beringer.de

Автор:
Елізабет Берінгер - www.elisabeth-beringer.de

Переклад у спілпраці:
Наталія Джіова-Хазельштайнер, Дніпропетровськ
Роберта Калініченко, Черкаси

Графічне вирішення:
Софія Хайден - www.sophia-heuden.de

Видавець:
Гілка Антропософського Товариства в Німеччині ім. Каспара Хаузера, м. Салем - www.rudolf-steiner-exhibition.org